

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Deák Anita alezredes

**Az orosz katonai gondolkodás átalakulása a 21. században
az Oroszországi Föderáció katonai doktrínáinak tükrében**

Doktori (PhD) értekezés szerzői ismertetője
(TÉZISFÜZET)

Témavezető:

Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok
PhD

Budapest, 2018.

1. A tudományos probléma megfogalmazása

Az Oroszországi Föderáció deklarált célja, hogy visszaszerezze az egykori Orosz Birodalom, illetve a Szovjetunió politikai, katonai, gazdasági befolyását. Az orosz állami vezetés szándéka, hogy Oroszország a kialakuló multipoláris rendszerben, annak egyik pólusaként, ismét nagyhatalomként legyen jelen a nemzetközi politikai, biztonságpolitikai szintéren. A NATO és az Európai Unió számára biztonsági kockázatot jelenthetnek az orosz nagyhatalmi törekvések. A hadtudomány szempontjából vizsgálva különösen érvényes ez a biztonság katonai dimenziójának vonatkozásában. Az elmúlt évek tapasztalatai azonban arra utalnak, hogy nem szabad kizárólag katonai síkon értelmezni az orosz katonai stratégiában bekövetkezett változásokat. Az orosz vezetés által kidolgozott és a hivatalos katonai doktrína részeként elfogadott, holisztikus szemléletű, azaz politikai, diplomáciai, gazdasági és további nem katonai eszközök, valamint a katonai erő együttes alkalmazását magában foglaló indirekt – a NATO által hibridként definiált – hadviselés a biztonság számos dimenziójára nézve jelenthet kihívást. Az Oroszországi Föderáció a nemzeti stratégiai érdekeinek védelme érdekében kész az indirekt hadviselés teljes eszköztárának alkalmazására – beleértve a katonai erőt is. Magyarország nem tartozik Oroszország szövetségesi körébe, az Európai Unió és a NATO tagjaként pedig része a Nyugatnak, amely politikai és gazdasági szankciókat léptetett érvénybe Oroszország ellen az ukrajnai konfliktusban vállalt szerepe, a Krím félsziget annektálása miatt. Az Oroszországi Föderáció hatályos katonai doktrínája, valamint 2015-ben módosított nemzeti biztonsági stratégiája alapvető katonai veszélyként, illetve fenyegetésként nevesíti a NATO azon törekvését/tevékenységét, hogy a Szövetség bővítésével növeli erőpotenciálját, valamint katonai infrastruktúráját közelebb helyezi az Oroszországi Föderáció államhatárához.

Oroszország a legutóbbi években jelentős fejlesztéseket hajtott végre hadereje minden szegmensében mind strukturális és szervezeti téren, mind a haditechnikai és fegyverzeti ellátás terén. Éppen ezért Magyarország és szövetségesei számára megkülönböztetett jelentőségű lehet saját biztonságunk szavatolása érdekében, hogy nyomon kövessük az orosz politikai és katonai vezetés által meghatározott katonai-stratégiai irányvonalat, annak esetleges változásait, megismerjük az orosz katonapolitika és a haderőfejlesztés irányelveit és helyzetét, majd ezen ismeretek birtokában képesek legyünk idejében beazonosítani az esetleges orosz fenyegetést és felkészülni annak

elhárítására. Ezek a gondolatok vezettek arra, hogy jelen értekezéssel kísérletet tegyek a 21. századi orosz katonai gondolkodás főbb momentumainak bemutatására.

2. A kutatói hipotézisek

A kutatói hipotéziseim megfogalmazásának alapja az volt, hogy az orosz katonai gondolkodás alakulását, annak változásait, illetve állandó elemeit az Oroszországi Föderáció létrejöttét követően kiadott védelempolitikai alapidokumentumok, mindenekelőtt a katonai doktrínák tükrözik. A katonai gondolkodás jelentős változásokon ment át az elmúlt 25 évben. A szovjet időkből megörökölt katonai felfogás helyett már a 21. század elején új stratégiai koncepció körvonalazódott, majd a 2010-es években kialakult egy új, holisztikus szemléletű katonai gondolkodás. Ezzel együtt megmaradtak a korábbi katonai szembenállásra jellemző alapvető katonai-stratégiai tézisek, mint például Oroszország biztonságának, szuverenitásának katonai eszközökkel, a katonai elrettentés fenntartásával történő biztosításának elsődlegessége.

A témában folytatott kutatásom és elemzésem arra irányult, hogy igazoljam vagy cáfoljam az alábbiakban megfogalmazottakat:

- 1.) Az orosz védelempolitikai dokumentumok azt erősítik, hogy az orosz katonai gondolkodás lényege abban foglalható össze, hogy Oroszország a nemzeti érdekeinek védelme céljából elsődleges feladatként fenntartja és fejleszti katonai erejét, a katonai visszatartás/elrettentés politikáját, katonapolitikájában következetesen képviseli Oroszország nemzeti érdekeit a Nyugattal való folyamatos szembenállás során.
- 2.) Az Oroszországi Föderáció azt deklarálja, hogy elkötelezett a globális és regionális, és különösen az európai térség biztonságának megerősítése mellett. A nemzeti érdekeinek védelme/érvényesítése céljából prioritásként tekint a katonai visszatartás/elrettentés politikájára, érdeksérelem esetén pedig kész haderejét alkalmazni. Értekezésemben azt kívánom igazolni, hogy az Oroszországi Föderáció, amelynek helyzete, súlya és szerepe a biztonság globális és regionális szintjein változóban van és erősödik, megerősödő katonai ereje birtokában biztosítani tudja érdekérvényesítő politikáját.

- 3.) Az orosz katonai gondolkodás a 2010-es évek elejétől – az új védelmi vezetés belépését követően – lényeges változásokon ment keresztül. A katonai-stratégiai elvek az új típusú, nem lineáris (hibrid) hadviselés koncepciójával bővültek, amelyeket – katonai értelemben – eredményesen alkalmaztak a kelet-ukrajnai konfliktusban, valamint a Krím félsziget és Szevasztopol annektálása során. A nem lineáris hadviselés elveit az orosz katonai vezetés formálisan a nem katonai módszerek alkalmazására dolgozta ki, mint konfliktuskezelési modellt, abban a haderő visszatartó- és általános rendeltetésű erőinek is jelentős szerepet szánva. Az orosz katonai vezetés ugyanakkor a nem lineáris műveleti koncepció mellett fenntartja a direkt hadviselés elveit is, sőt azokat a korábbi műveleti eljárásoknál is határozottabb módon és formában – a háborús cselekmények azonnali, a hadászati szétbontakozás nélküli megkezdésével – képzelel el, azzal együtt, hogy nem zárja ki a direkt és indirekt (nem lineáris) hadviselési formák egyidejű és összehangolt végrehajtását sem. Értekezésemben azt vizsgáltam, hogy az orosz haderőreform, a haderő fejlesztése következtében az orosz haderő reális és tényleges képességeket ért-e el és a további haditechnikai-fegyverzeti fejlesztések eredményeként vezethet-e ez a folyamat a nyugati hatalmak katonai dominanciájának csökkenéséhez/ megszűnéséhez a közeli jövőben?
- 4.) Az orosz kül- és biztonságpolitika megbízható bázisát Oroszország számára mindig is a haderő jelentette. Értekezésemben arra kerestem választ, hogy a fejlesztések, átfegyverzések következtében megerősödő orosz haderő felerősítheti-e az orosz nagyhatalmi törekvéseket, folytatja-e az orosz vezetés a Nyugattal való szembenállás, a visszatartás/elrettetés politikáját?

3. A kutatás célkitűzései

Értekezésemben azt vizsgáltam, hogy Oroszország megalakulását követően két és fél évtizeddel az átalakuló globális és regionális biztonsági környezet milyen hatással volt az orosz katonai vezetőkre, miben rejlik az újonnan megfogalmazott és a gyakorlatban is érvényesített orosz katonai gondolkodás lényege, továbbá milyen biztonsági kihívásokat jelent az Magyarország és szövetségesei számára.

A választott téma kutatását az alábbi célkitűzések figyelembevételével végeztem:

- 1.) Feldolgozni és elemezni az Oroszországi Föderáció megalakulása óta eltelt időszakban jóváhagyott legfontosabb védelempolitikai dokumentumait, katonai doktrínáit, nemzeti biztonsági koncepcióit és stratégiáit, valamint a politikai és a katonai vezetés nyilatkozatait annak érdekében, hogy megismerjem és értékeljem az orosz katonai gondolkodás alakulását az elmúlt negyedszázadban.
- 2.) Vizsgálni, hogy Oroszország biztonságpolitikai helyzete, nemzetközi kapcsolatokban megnyilvánuló tényleges aktivitása összhangban áll-e a védelempolitikai dokumentumokban kinyilvánított tézisekkel és szándékokkal, továbbá azt is, hogy az orosz katonai gondolkodásban hogyan tudják együtt értelmezni a hadászati visszatartás elvét a nemzetközi biztonság fenntartásának fontosságával.
- 3.) Célul tűztem ki a 2008-ban megkezdett orosz haderőreform főbb szakaszainak, tartalmának és eredményeinek bemutatását, elemzését, az új katonai-stratégiai elveket, a nem lineáris (hibrid) hadviselés lényegét és hatását a nemzetközi, azon belül a közép- és kelet-európai biztonságra.
- 4.) Megvizsgálni, hogy a katonai gondolkodás változásainak tükrében az Oroszországi Föderáció folytatja-e a Nyugattal való szembenállás politikáját, vagy vannak-e jelei ellenkező törekvéseinek?

4. Kutatási módszerek

Tanulmányoztam a témában megjelent magyar és idegen nyelvű szakirodalmat és az érvényben lévő hivatalos dokumentumokat, áttekintettem a fellelhető releváns tudományos munkákat, doktori értekezéseket.

Figyelemmel kísértem a hivatalos orosz közleményeket, valamint a külföldi reakciókat. Elemeztem és összehasonlítottam a témában megjelent magyar, orosz, angol nyelvű szakirodalmat.

Hazai és külföldi nemzetközi konzultációkon, konferenciákon vettem részt, amelyek révén jobban megismerhettem az Oroszországi Föderációval, továbbá az európai térség biztonságával foglalkozó szakértők véleményét.

5. Az értekezés felépítése és a vizsgálat leírása

Bevezetés

Az értekezés bevezetőjében indokoltam az általam választott kutatási téma aktualitását és jelentőségét Magyarország, az Európai Unió és a NATO számára a jelenlegi biztonságpolitikai helyzetben. Felhívtam a figyelmet arra, hogy miért fontos nyomon követnünk és értelmeznünk az orosz politikai és katonai gondolkodás átalakulását, rámutattam az új tendenciákban rejlő veszélyekre és az általuk keltett biztonsági kihívásokra. Az értekezésben a választott kutatási témát öt fejezetben dolgoztam fel.

I. fejezet: Történeti visszatekintés – az orosz katonai gondolkodás formálódása a Szovjetunió felbomlását követő évtizedben

Az I. fejezetben történeti visszatekintésként áttekintettem az Oroszországi Föderáció biztonság- és katonapolitikai helyzetét a Szovjetunió felbomlását követő első évtizedben. Bemutattam az Oroszországi Föderáció megalakulásának időszakában a közép- és kelet-európai térségben végbement geopolitikai változásokat, az egykori hidegháborús ellenféllel a kétoldalú kapcsolatok kialakításának kezdeti fázisát, valamint a korabeli katonai gondolkodást tükröző, az egykori Szovjetuniótól megörökölt, megújulás előtt álló haderőre vonatkozóan megfogalmazott katonai doktrínát. Ebben a fejezetben az Oroszországi Föderáció stratégiai dokumentumai közül a 1993. évi Katonai Doktrínát dolgoztam fel.

II. fejezet: Az Oroszországi Föderáció és az ezredforduló – katonai biztonság hagyományos „szovjet” felfogásban

Az II. fejezetben bemutattam, hogyan fogadta az orosz vezetés az ezredfordulót: felelevenítettem az Oroszországi Föderáció biztonsági környezetében bekövetkezett változások főbb jellemzőit, az azok alapján az ország vezetése által megfogalmazott főbb stratégiai dokumentumokat, azaz a nemzeti biztonsági koncepciókat és az új feltételek mentén összeállított katonai doktrínát, továbbá a haderő fejlesztésére vonatkozó, az akkori védelmi miniszter elgondolását összefoglaló Fehér Könyvet. Az Oroszországi Föderáció stratégiai dokumentumai közül ebben a fejezetben az 1997. évi Nemzeti Biztonsági Koncepciót, a 2000. évi Nemzeti Biztonsági Koncepciót, a 2000. évi Katonai Doktrínát, valamint az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői fejlesztéséről szóló 2003. évi Fehér Könyvet (Ivanov-doktrína) dolgoztam fel.

III. fejezet: A 21. század első évtizede: az Oroszországi Föderáció nagyhatalmi törekvései, haderőreform és katonai doktrína

A III. fejezetben bemutattam, hogy a 21. század első évtizedében milyen változások következtek be a geopolitikai környezetben és azok miként befolyásolták az újjászervezett, gazdaságilag, pénzügyileg és katonailag megerősödött Oroszország biztonságpolitikai szemléletét és katonai gondolkodását. Ebben a fejezetben elemeztem és értékelttem a 2008-ban megkezdett haderőreform főbb elemeit, a reform során elért eredményeket, továbbá a haderő vezetésében és a haderőfejlesztésben bekövetkezett változásokat. Az Oroszországi Föderáció stratégiai dokumentumai közül ebben a fejezetben a 2009. évi Nemzeti Biztonsági Stratégiát és a 2010. évi Katonai Doktrínát dolgoztam fel.

IV. fejezet: Az Oroszországi Föderáció katonai vezetésének új stratégiája a 21. század elején: az indirekt hadviselés

A IV. fejezetben az orosz katonai vezetés által a potenciális konfliktusok megoldására kidolgozott indirekt hadviselési elméletet elemeztem, bemutatva az új, átfogó megközelítésben összeállított modellt, annak gyakorlati megvalósítását és stratégiai dokumentum szintjén történt deklarálását. Ebben a fejezetben elemeztem és értékelttem az új elgondolás gyakorlati megvalósítását, azaz az Oroszország által Ukrajnában alkalmazott indirekt hadviselés tapasztalatait. Az Oroszországi Föderáció stratégiai dokumentumai közül ebben a fejezetben a 2014. évi Katonai Doktrínát dolgoztam fel.

V. fejezet: Az új orosz katonai stratégia megvalósítása

Az V. fejezetben bemutattam az Oroszországi Föderáció átalakuló biztonságpolitikai környezetét, az orosz katonai gondolkodás változásának hatásait tükröző és a stratégiai célok elérése érdekében indított haderőátalakítás-haderőreform aktuális helyzetét és eredményeit, a megújult orosz haderő képességeit. Ebben a fejezetben bemutattam továbbá az indirekt hadviselés alkalmazásának és korlátait, valamint az orosz haderőnek – az Oroszországi Föderáció megalakulása óta első alkalommal – a Független Államok Közösségének területén kívül indított műveletének tapasztalatait is.

Befejezés

Az értekezés befejezésében bemutatom az összegzett következtetéseket, továbbá az általam elért új tudományos eredményeket, valamint az értekezés felhasználására vonatkozó javaslataimat.

6. Összegzett következtetések

A hidegháború befejezését követően, az egykori szuperhatalom, a Szovjetunió széthullása után az Oroszországi Föderáció arra törekedett, hogy a politikai, valamint gazdasági-szociális talpraállást és stabilizációt követően a nemzetközi közösség ismét meghatározó hatalomként tekintsen rá.

Az orosz vezetés már a '90-es évek elején felismerte, hogy az ország stabilizálása és megerősödése elképzelhetetlen az ország katonai biztonságának megteremtése nélkül. E tekintetben – a Független Államok Közössége által létrehozott Kollektív Biztonsági Szerződés által biztosított szövetségesi katonai háttér mellett – legfontosabb célként tűzték ki Oroszország haderejének fejlesztését. Az Oroszországi Föderáció – a '90-es évek elején bekövetkezett mély politikai, társadalmi és gazdasági válság ellenére – fenn tudta tartani katonai potenciáljának legfontosabb elemeit, mindenek előtt nukleáris erőit. Az 1993-ban elfogadott orosz katonai doktrína politikai és szakmai alapul szolgált a haderő stabilizálódásához és későbbi fejlesztéséhez, az orosz haderő a '90-es években biztos bázisát jelentette Oroszország kül- és biztonságpolitikai, diplomáciai törekvéseinek. Az 1997. évi Nemzeti Biztonsági Koncepcióban deklarálták, hogy Oroszország nem törekszik az általános katonai paritás fenntartására, de az ország védelmére elégséges katonai erőt tart fenn, emellett védelmi alapelvként határozták meg a nukleáris visszatartást.

Az ezredfordulóra, a megváltozott nemzetközi biztonságpolitikai helyzetben az orosz vezetés átértékelte Oroszország biztonság- és katonapolitikáját, ami a 2000. évi Nemzeti Biztonsági Koncepcióban és a 2000. évi Katonai Doktrínában tükröződik. Az orosz vezetés kinyilvánította, hogy Oroszország nem ért egyet a nemzetközi viszonyok olyan struktúrájának létrehozásával, amely a fejlett nyugati államok – különösen az Amerikai Egyesült Államok – dominanciájára alapulna. Fenyegetésként értékelték Oroszország politikai, gazdasági befolyásának gyengítését, a nyugati katonai-politikai tömbök és szövetségek megerősödését, különösen a NATO keleti irányú bővítését. Nemzeti érdekként határozták meg Oroszország szuverenitásának megőrzését, célul tűzték ki, hogy Oroszország a többpólusú világ egyik központja legyen. Deklarálták azt is, hogy Oroszország nemzeti biztonsága tekintetében az állam tevékenységének legfontosabb iránya a katonai biztonság szavatolása. A 2003-ban megjelent Fehér Könyvben foglaltak azt tükrözték, hogy az orosz haderő a fejlesztés új szakaszához érkezett: létrehozták a haderőfejlesztés jogi háttérét, megteremtették az új típusú

politikai-társadalmi ellenőrzés rendszerét, átalakították a korábbi szervezeti felépítést, átszervezték a katonai körzetek rendszerét, megváltoztatták a haderőnemek és önálló fegyvernemek struktúráját. Az ország biztonságát veszélyeztető tényezőket és kihívásokat ugyanakkor nem csak a katonai fenyegetésekben látták, hanem a politikai-belpolitikai, gazdasági, társadalmi-szociális kihívásokban – azok elhárításának lehetőségeit is összetettebb szemlélettel vizsgálták, mint korábban. A 2000. évi Katonai Doktrína és a 2003. évi Fehér Könyv azt mutatta, hogy az orosz katonapolitika magabiztosabbá vált, összhangban az állami-politikai-katonai vezetés megújuló szemléletével és törekvéseivel, valamint Oroszország megerősödő nemzetközi súlyával és szerepével.

A 2008-ban megkezdett, majd a 2009. évi Nemzeti Biztonsági Stratégia és a 2010. évi Katonai Doktrína téziseiben meghatározottak szerint folytatott haderőreform eredményeként a 21. század első évtizedének végén markáns változások következtek be a haderő helyzetében: átalakult a haderő struktúrája, belső működése, ellátottsága, javult társadalmi elfogadottsága. A 2010. évi Katonai Doktrína korszakos jelentőségű volt: az elvileg a 2020-ig tartó időszakra szóló stratégiai dokumentumként megerősítette, hogy az orosz állami, politikai, katonai vezetés elkötelezett a haderő védelmi képességeinek további fejlesztése mellett. A 2010. évi Katonai Doktrínában meghirdetett doktrinális tézisek következtében megindult az orosz haderő jelenlegi állapotának megteremtése. A reform során megváltozott az orosz haderő területi-adminisztratív felépítése, tervezési és vezetés-irányítási rendszere, szervezeti struktúrája. Elindult a haderő modernizációja, megkezdődött az átállás a professzionális haderőre.

2012 novemberében kinevezett új katonai vezetés aktívan folytatta a 2008-ban megkezdett haderőreformot. Emellett a védelmi tárca vezetése felismerte és megfogalmazta, hogy az államok közötti konfliktusok kezelése során a politikai vezetés által meghatározott célok elérése érdekében a haderő és a katonai eszközök alkalmazása mellett szükség van a politikai, gazdasági, információs és más eszközök alkalmazására, valamint a haderő és az irreguláris erők műveleteinek összehangolására. A 2013-ban „Geraszimov-doktrínaként” is ismertté vált korszerű, holisztikus szemléletű katonai gondolkodást tükröző stratégiában megfogalmazott elvek azt is tartalmazzák, hogy napjainkra megváltoztak a fegyveres konfliktusok (háborúk) jellemzői. Oroszország az ukrajnai konfliktusban a gyakorlatban is igazolta az új elgondolás, az új műveleti koncepció megvalósíthatóságát, rávilágított továbbá arra is, hogy az reális kihívást és

fenyegetést jelenthet más országok számára is. A 2014. évi Katonai Doktrína magában foglalja a Geraszimov hadseregtábornok által 2013-ban megfogalmazott téziseket is, emellett pedig azt tükrözi, hogy az orosz vezetés stratégiai célkitűzései nem változtak, a politikai vezetés továbbra is megkülönböztetett szerepet szán a haderőnek. Az orosz vezetés értékelése szerint Oroszországgal szemben nőttek a katonai veszélyek és fenyegetések, ezért fel kell készülni egy esetleges fegyveres konfliktus megvívására. A 2015. évi Nemzeti Biztonsági Stratégia jóval konfrontatívabb hangvételű, mint a korábbiak: rögzíti, hogy a NATO – a nemzetközi jog normáinak megsértésével – növeli erőpotenciálját, globális szerepre tör, erősíti katonai tevékenységét, továbbá közelíti infrastruktúráját az orosz államhatárokhoz, ezzel biztonsági fenyegetést jelent Oroszország számára. Az orosz vezetés azt deklarálta, hogy a stratégiai célok érdekében továbbra is olyan politikát folytat, amely erősíti a haderőt, különös tekintettel a hadászati visszatartás fenntartására. Ebben az időszakban az orosz haderő részt vett az Oroszországi Föderáció politikai célkitűzéseinek érvényesítésében mind közel-külföldön – Ukrajnában, a Krím félsziget és Szevasztopol annektálásában –, mind távolabbi térségekben (Szíriában) is.

Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői az elmúlt negyedszázadban alapvető és gyökeres változáson mentek keresztül. Oroszország nemzeti biztonsági koncepciói (stratégiái), valamint katonai doktrínái és alapvető biztonságpolitikai dokumentumai meghatározó alapjai voltak a haderő átalakításának, fejlesztésének. Megállapítható, hogy a haderő fejlesztése Oroszországban napjainkig egy folytonos, egymásra épülő folyamatként értelmezhető, amelynek időbeli szakaszai egybeesnek az ország politikai, gazdasági váltoásaival, fejlődésével. Az Oroszországi Föderáció katonai doktrínáinak, valamint nemzeti biztonsági stratégiáinak téziseit elemezve azt állapíthatjuk meg, hogy azok egymásra épülő, koherens, ellentmondásoktól gyakorlatilag mentes, jól kidolgozott dokumentumok, amelyek kellő alapot szolgáltak/szolgálnak Oroszország védelempolitikájához, a haderő fejlesztéséhez.

Az orosz haderő fejlesztését nem tekinthetjük öncélú folyamatnak, annak hatása van Oroszország biztonságpolitikai helyzetére, külpolitikai befolyásolási képességére, az európai és a globális biztonságra. A Szövetségnek, benne Magyarországnak folyamatosan követnie kell a végrehajtott átalakításokat, átfegyverzéseket, a katonai gondolkodás változását. Az orosz fenyegetettség-értékelésre figyelemmel kell lennünk ahhoz, hogy megérthessük, mitől tart az orosz állami és katonai vezetés, milyen kihívások ellen

készülnek, milyen képességek kialakítását tűzték ki célul. Ez fontos akkor is, ha Magyarország számára Oroszország közvetlenül nem jelent katonai biztonsági kockázatot. Hazánknak a NATO tagjaként azonban katonai szempontból potenciális kockázatként kell számolnia Oroszországgal – a Szövetség által a kollektív védelemre vonatkozó kötelezettségünkben adódóan a többi tagállamot érintő kihívásokat, fenyegetéseket Magyarországnak is nyomon kell követnie, fel kell készülnie azok elhárítására.

7. Az új tudományos eredmények

Kutatásom és elemzésem alapján az alábbi tudományos eredményeket fogalmaztam meg:

- 1.) *Az orosz katonai gondolkodást megjelenítő védelmi-biztonságpolitikai dokumentumok elemzése és értékelése eredményeként bizonyítottam, hogy az alapidokumentumok téziseiben tükröződő orosz katonai-doktrinális gondolkodás az elmúlt több mint negyedszázad alatt nem változott, következetesen képviseli Oroszország nemzeti érdekeit és a Nyugattal való szembenállást.*
- 2.) *Bizonyítottam, hogy az orosz katonai gondolkodás a nemzetközi közösség szemében ellentmondásos: egyrészt deklaráció szintjén elkötelezett a biztonság mellett, másrészt azonban prioritásként fenntartja a katonai visszatartás/elrettentés politikáját. Bizonyítottam továbbá, hogy Oroszország a megerősödött katonai ereje birtokában képes és kész érdekeinek katonai eszközökkel történő érvényesítésére.*
- 3.) *Bizonyítottam, hogy a reformok és fejlesztések, valamint az új műveleti koncepciók elfogadása eredményeként az orosz haderő napjainkra elérte hadászati-hadműveleti alkalmazhatóságának képességét, ezzel reális kihívást jelenthet a nukleáris visszatartás/elrettentés állandó fenntartása mellett a hagyományos és az új típusú nem lineáris (hibrid) hadviselés terén is, aminek következtében Oroszország a közeljövőben kérdésessé teheti a nyugati hatalmak katonai dominanciáját.*

- 4.) *Bizonyítottam, hogy Oroszország a hatalmi érdekeinek biztosítása, geopolitikai céljai érvényesítése érdekében folytatni fogja a Nyugattal való szembenállás és elrettentés politikáját, ami a nemzetközi kapcsolatok meghatározó tényezője lehet az elkövetkező évtizedekben.*

8. Ajánlások az értekezés, a kutatási eredmények gyakorlati felhasználására

Az értekezés fejezeteiben elemzett és értékelt biztonság- és védelempolitikai stratégiai dokumentumok, továbbá az orosz haderő reformja és az annak során elért eredmények bemutatása egyaránt érdeklődésre tarthatnak számot az Oroszországgal, orosz kül- és biztonságpolitikai törekvésekkel foglalkozó szakértők és kutatók részéről.

Véleményem szerint az értekezés jól hasznosítható a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző, valamint a Nemzetközi és Európai Tanulmányok Karán, továbbá a Nemzetbiztonsági Intézet által szervezett alapfokú és mesterképzések programjaihoz.

Az értekezés, az abban megfogalmazott kutatási eredmények felhasználhatóak oktatási célokra a felsőoktatásban az Oroszországról folytatott biztonsági, biztonságpolitikai tanulmányok, valamint a hadtudomány területén. Az értekezést ajánlom továbbá a NATO és az Európai Unió biztonságpolitikájával foglalkozó hallgatók, kutatók és szakértők figyelmébe is.

Az értekezésben leírtak segíthetik a Magyar Honvédség parancsnoki és törzstiszti állományának felkészítését, a kormány külkapcsolatokkal és védelempolitikával foglalkozó szervezetei, valamint a hazai – katonai és polgári – nemzetbiztonsági szolgálatok Oroszország biztonság- és katonapolitikájával foglalkozó szakembereinek munkáját.

Publikációs jegyzék

Magyar nyelvű publikációk:

1. *Változások az orosz katonai doktrínában: a veszélyek és a fenyegetések értékelése*
MK KFH FELDERÍTŐ SZEMLE IX. ÉVF. 1. szám – 2010. március, HU ISSN 1588-242X, pp. 14-23.
2. *Az Oroszországi Föderáció nemzeti biztonsági kihívásai: az észak-kaukázusi térség biztonsági helyzete*
Honvédségi Szemle online 2010/1.
https://www.parbeszed.hm.gov.hu/portal/server.pt/gateway/PTARGS_0_244_1527_0_0_0_18/deak_anita.pdf
3. *Az észak-kaukázusi térség biztonsági helyzete*
SZAKMAI SZEMLE 2010. 1. szám, KBH, ISSN 1785-1181, pp. 195-202.
4. *Az Oroszországi Föderáció haderőreformja – az átfegyverzés: célok, tervek, eredmények*
KNBSZ FELDERÍTŐ SZEMLE XII. évfolyam 1. szám 2013. szeptember-október, KNBSZ, HU ISSN 1588-242X, pp. 152-173.
5. *Az Oroszországi Föderáció és az európai térség biztonsági viszonyrendszere*
KNBSZ FELDERÍTŐ SZEMLE X. évfolyam 3-4. szám 2011. szeptember-december, XI. évfolyam 1. szám 2012. március, KNBSZ, HU ISSN 1588-242X, pp. 23-32.
6. *Regionális biztonsági komplexum – a Független Államok Közössége*
KNBSZ FELDERÍTŐ SZEMLE X. évfolyam 3-4. szám 2011. szeptember-december, XI. évfolyam 1. szám 2012. március, KNBSZ, HU ISSN 1588-242X, pp. 254-263.
7. *Az Oroszországi Föderáció és a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete*
KNBSZ FELDERÍTŐ SZEMLE XII. évfolyam 3. szám 2013. december, KNBSZ, HU ISSN 1588-242X, pp. 51-59.

Magyar nyelvű publikációk, amelyek 50%-ban a jelen értekezés szerzőjének munkája:

8. Deák Anita – Deák János: *Az Oroszországi Föderáció fegyveres erői átalakításának helyzete, az abból levonható következtetések*
Hadtudomány XXII. évfolyam 1-2. szám, 2012. május, ISSN 1215-4121, pp. 35-46.
9. Kálló László – Deák Anita: *Az Északi-sark – a „versenyfutás” kezdete*
FELDERÍTŐ SZEMLE X. ÉVF. 1-2.szám - 2011. március-június, MK KFH, HU ISSN 1588-242X, pp. 43-64.

Idegen (angol) nyelvű publikációk:

10. *Line change: replacement of the Russian military leadership*
TRADECRAFT REVIEW 2013/1. special issue, MNSS, ISSN 2063-2908, pp. 119-130.
11. *Great Power Ambitions of the Russian Federation: Military Presence in the Near Abroad*
TRADECRAFT REVIEW 2013/2. special issue, MNSS, HU ISSN 2063-2908, pp. 112-122. <http://www.kfh.hu/hu/publikaciok.html#szsz2013-2-spec>

Előadások:

12. Előadás a NKE Nemzetbiztonsági szakirány MsC. hallgatói számára: „*Regionális Biztonsági Komplexumok – Az Oroszországi Föderáció és a Független Államok Közössége*”, 2012.12.12.
13. Előadás a NKE Nemzetbiztonsági szakirány hallgatói számára: „*Az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági szolgálatai*”, 2014.05.09.
14. Előadás a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat kijelölt állománya részére: „*A FÁK országok biztonságpolitikai szempontból*”, 2014.10.13.
15. Előadás a KNBSZ kijelölt állománya részére: „*Az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági szolgálatai*”, 2015–2018.
16. Előadás az éves katonadiplomáciai felkészítés keretében: „*A FÁK-térség helyzete*”, 2016–2018.
17. Előadás a Honvédelmi Minisztérium kijelölt állománya részére: „*Az orosz–ukrán konfliktus és Moldova helyzete*”, 2015.04.16.
18. Előadás a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat kijelölt állománya részére: „*Az orosz biztonságpolitika új irányai, különös tekintettel az ukrán válságra*” és „*Az orosz indirekt hadviselés*”, 2015.06.10.
19. Előadás a MH Altiszti Akadémia kijelölt állománya részére: „*Az orosz–ukrán helyzet aktuális kérdései, Oroszország biztonságpolitikai törekvései*”, 2016.10.18.
20. Előadás a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat kijelölt állománya részére: „*Magyarország geopolitikai helyzete*”, 2017.10.20.

Szakmai-tudományos életrajz

Deák Anita 1969-ben született Jászberényben. Középiskolai tanulmányait Székesfehérváron végezte a Teleki Blanka Gimnázium orosz–angol nyelvi tagozaton. A középiskola befejezését követően felvételt nyert az egykori Szovjetunió egyik meghatározó egyetemére, a Leningrádi Állami Egyetem Közgazdasági Karára, nemzetközi gazdasági kapcsolatok szakra. A Szentpétervári Állami Egyetemen 1992-ben nemzetközi gazdasági kapcsolatok szakos közgazdaként szerzett egyetemi diplomát. A Szovjetunióban, majd Oroszországban összesen tíz évet élt. Egyetemi diplomáját a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem honosította. 1998-ban elvégezte az ELTE Jogi Továbbképző Intézet posztgraduális továbbképzését és jogi szakokleveles közgazdász végzettséget szerzett.

A doktori képzést 2010 szeptemberében kezdte a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskolájában. A Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának Hadtudományi Doktori Iskolájában 2013 őszén szerzett abszolutóriumot.

Orosz és angol nyelvből felsőfokú, francia nyelvből középfokú nyelvvizsgával rendelkezik.

Főbb kutatási területei: Oroszország és a Független Államok Közössége, Oroszország külpolitikája, biztonságpolitikája, katonapolitikája, továbbá az orosz–NATO és orosz–EU kapcsolatok.

Publikációs tevékenysége során 11 tanulmányt írt Oroszországról – annak biztonsági helyzetéről, katonapolitikájáról, haderőreformjáról, nagyhatalmi törekvéseiről, az EU-hoz és a szovjet utódállamokhoz fűződő viszonyáról – ebből kilencet magyar nyelven (kettőt társszerzőként), kettőt pedig angol nyelven.

2003 óta szolgál a KNBSZ és jogelődje, a KFH állományában. 2015 óta a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tudományos-szakmai folyóiratának, a Felderítő Szemlének felelős szerkesztője, a Szerkesztőbizottság tagja. 2015 márciusától 2016 márciusáig a Nemzeti Közszerződési Egyetem Nemzetbiztonsági Intézetének Katonai Nemzetbiztonsági Tanszékén egyetemi tanársegéd.

Budapest, 2018. május 24.